

Vlaamse Onderwijsraad
Leuvenseplein 4
1000 Brussel

Algemene Raad
25 januari 2000
AR/RHE/ADV/002

Advies over het voorontwerp van decreet betreffende de eindtermen, de ontwikkelingsdoelen, de basiscompetenties en de vakoverschrijdende thema's in het secundair onderwijs

1 Situering

Op 23 december 1999 vroeg mevr. M. Vanderpoorten, Vlaams minister van onderwijs en vorming, de Vlaamse Onderwijsraad om advies over het voorontwerp van decreet betreffende de eindtermen, de ontwikkelingsdoelen, de basiscompetenties en de vakoverschrijdende thema's in het secundair onderwijs.

De Onderwijsraad baseert zijn standpunt op een brede consultatie van de diverse onderwijsniveaus en -sectoren die in het geding zijn. De tekst bevat dan ook standpunten van de raden voor het volwassenen- en secundair onderwijs en de afdeling voor het buitengewoon secundair onderwijs. Voor de juridische vertaling van de voorstellen is ook beroep gedaan op juristen.

De algemene raad formuleerde onderstaand advies op 25 januari 2000 in aanwezigheid van 23 leden. Elf leden stemden voor, vier tegen en acht leden onthielden zich. De vertegenwoordigers van de Sociaal-economische raad van Vlaanderen lichten in een minderheidsnota hun tegenstem toe.

2 Toepassingsgebied

Het voorontwerp van decreet is van toepassing op het gewoon en buitengewoon secundair onderwijs. Dit roept een aantal principiële vragen op naar de toepassing in het volwassenenonderwijs en in specifieke sectoren van het secundair onderwijs.

De Onderwijsraad vertrekt van de huidige organieke regeling waarbij lineair onderwijs in het voltijds secundair onderwijs nog algemeen gangbaar is. De Onderwijsraad is er zich van bewust dat sommige van de begrippen die nu geformuleerd worden, bijsturing zullen behoeven als modulair onderwijs zou worden veralgemeend. Specifieke uitzonderingen die nodig zouden blijken om het experiment mogelijk te maken, vergen een afzonderlijke regeling en kunnen voorlopig niet bepalend zijn voor de organieke regeling. De regelingen voor het volwassenenonderwijs daarentegen moeten nu al voldoende ruimte laten voor het organieke modulaire aanbod.

De Onderwijsraad is van mening dat de noodzaak van kwaliteitsstandaarden voor het onderwijs eerst en vooral gekoppeld is aan de mogelijkheid (van de inrichtende machten) de

studies te sanctioneren met een bepaald civiel effect. Kwaliteitsstandaarden garanderen de transparantie van het toegekende civiel effect. Een civiel effect toekennen aan een specifieke opleiding betekent tevens de vraag stellen naar de onderlinge vergelijkbaarheid van onderwijsniveaus, -sectoren en opleidingen.

De Onderwijsraad pleit ervoor om op termijn een globale kwalificatiestructuur uit te werken (gekoppeld aan kwaliteitsstandaarden) die certificering van diverse opleidingen, ook buiten het strikte onderwijsveld, mogelijk maakt.

De Onderwijsraad behandelt daarom de vraag naar het toepassingsgebied vanuit het verleende civiel effect. Een afstemming van de begrippen kan zich in een eerste fase beperken tot die opleidingen die een volwaardig civiel effect kennen.

2.1 Het deeltijds beroepssecundair onderwijs

Het deeltijds beroepssecundair onderwijs valt momenteel ten dele onder het toepassingsgebied van het voorontwerp. Aangezien de eindtermen verbonden zijn aan de notie "basisvorming" die niet bestaat in het deeltijds beroepssecundair onderwijs, kunnen hier geen eindtermen geformuleerd worden. Wel gelden er wellicht basiscompetenties, zij het dat de verwijzing naar het specifiek gedeelte van de opleiding zoals omschreven in titel IV van het decreet van 31 juli 1990 vragen oproept voor het deeltijds beroepssecundair onderwijs.

Het voorontwerp verplicht centra voor deeltijds beroepssecundair onderwijs ook om met leerplannen te werken, zoals dit ook in de huidige situatie formeel verplicht is. Anderzijds stelt de Onderwijsraad dat de werkelijkheid in de scholen van deze norm afwijkt. Het deeltijds beroepssecundair onderwijs werkt de facto, weliswaar enkel op grond van een omzendbrief, niet met leerplannen. De minimale afstemming binnen het opleidingsaanbod gebeurt op grond van "opleidingskaarten". Leerplannen worden vervangen door "opleidingsprogramma's" die evenwel geen goedkeuring van de overheid behoeven. De raad voor het secundair onderwijs vraagt om deze dubbelzinnige houding t.a.v. het deeltijds beroepssecundair uit te klaren en de werkelijke en wettelijke situatie op mekaar af te stemmen.

De raad is van mening dat drie elementen cruciaal zijn voor het debat over de kwaliteitsstandaarden in het deeltijds onderwijs.

- Ten eerste moet de positie van het deeltijds onderwijs t.a.v. het voltijds secundair onderwijs duidelijk zijn. De afgestudeerden beschikken over een specifieke en onmiddellijke inzetbaarheid op de arbeidsmarkt.
- Ten tweede is de raad van mening dat in het deeltijds beroepssecundair onderwijs ook aandacht moet zijn voor basisvorming. Deze basisvorming moet een zo hoog mogelijke maatschappelijke redzaamheid garanderen.
- Ten derde wijst de raad op de specificiteit van de doelgroep in het deeltijds beroepssecundair onderwijs. Dwingende normen, strakke programma's verhinderen om adequaat in te spelen op de leefwereld en de behoeften van de leerlingen. Kwaliteitsstandaarden moeten de noodzakelijke ruimte voor differentiatie, remediëring en een positieve benadering van de jongere en zijn mogelijkheden open laten. Er dient b.v. ruimte te zijn voor individuele leertrajecten.

De raad wijst erop dat er in het deeltijds beroepssecundair onderwijs studiebewijzen worden uitgereikt die evenwel een waardering sui generis hebben. Aangezien de gelijkwaardigheid met het voltijds secundair onderwijs niet meteen aan de orde is, stelt de raad voor om het deeltijds beroepssecundair onderwijs uit het toepassingsgebied van dit decreet te halen.

2.2 De "zevende jaren" ¹

In de "zevende jaren" stelt zich een vergelijkbare problematiek als in het deeltijds beroepssecundair onderwijs. Ook hier is de mate waarin het voorontwerp van decreet van toepassing is op de zevende jaren dubbelzinnig: de zevende jaren, met uitzondering van de zevende leerjaren in het beroepssecundair onderwijs gericht op het behalen van een diploma secundair onderwijs, kennen geen basisvorming (en dus geen eindtermen). De basiscompetenties gelden zij wel, zij het dat niet duidelijk is wat hier het specifiek gedeelte van de opleiding inhoudt. Dezelfde vraagstelling geldt trouwens ook voor de vervolmakingsjaren van de tweede graad.

De Onderwijsraad maakt een onderscheid tussen de "zevende jaren" specialisatiejaren en zevende jaren die voorbereiden op het hoger onderwijs enerzijds en "zevende jaren" in het beroepssecundair onderwijs gericht op het behalen van een diploma secundair onderwijs anderzijds.

De zevende specialisatiejaren hebben een specifiek civiel effect waarbij gelijkwaardigheid niet meteen in het geding is. Ze hebben kwaliteitsstandaarden die beperkt blijven tot de beroepsgerichte vorming.

De leerlingen van de zevende jaren die voorbereiden op het hoger onderwijs krijgen geen enkel studiegetuigschrift. Daarom zouden deze beter eveneens uit het toepassingsgebied van het decreet worden gehaald.

Zevende leerjaren waarin leerlingen uit het beroepssecundair onderwijs een diploma secundair onderwijs kunnen behalen daarentegen, hebben een decretaal omschreven basisvorming en dus ook een specifiek gedeelte. Over de vraag of de eindtermen voor de basisvorming betrekking hebben op het einde van de derde graad (en dus op het zevende jaar) dan wel op het zesde jaar is er staking van stemmen in de Raad voor het secundair onderwijs.

De enen menen dat de eindtermen rekening moeten houden met het feit dat het zevende jaar een facultatief jaar is en dat een gedeelte van de leerlingen het secundair onderwijs verlaat na zes jaar beroepssecundair onderwijs. Op het einde van het zesde jaar reiken de scholen aan de geslaagden een studiegetuigschrift uit dat toegang geeft tot de arbeidsmarkt. Dit veronderstelt echter niet alleen dat jongeren beschikken over voldoende beroepsgerichte competenties. Zij moeten ook een voldoende pakket aan basisvorming gekregen hebben om maatschappelijk redzaam te zijn. Daarom vinden zij het aangewezen dat er zowel voor het tweede als voor het derde jaar van de derde graad eindtermen worden geformuleerd.

¹ Derde leerjaren van de derde graad secundair onderwijs

De andere groep gaat ervan uit dat de eindtermen voor de basisvorming in de derde graad van het beroepssecundair onderwijs zich richten op het einde van derde graad, met name het zevende jaar. Deze leden vinden dat de bepalingen van het decreet betreffende het onderwijs, II in deze moeten worden gerespecteerd. Dit decreet bepaalt dat in het beroepssecundair onderwijs pas na zeven jaar een diploma secundair onderwijs wordt uitgereikt. Via de goedkeuring van de leerplannen kan erover gewaakt worden dat in de eerste twee jaren van de derde graad van het beroepssecundair onderwijs een voldoende pakket aan basisvorming wordt gegarandeerd. Het diploma secundair onderwijs dat uitgereikt wordt op het einde van het zevende jaar geeft toegang tot het hoger onderwijs en tot bepaalde betrekkingen in openbare dienst. De eindtermen moeten rekening houden met deze finaliteit.

De leden van de Onderwijsraad zijn het er wel over eens dat de kwaliteitsstandaarden voor de beroepsgerichte vorming in elk geval betrekking hebben op het einde van het tweede jaar van de derde graad. Scholen moeten immers de onmiddellijke inzetbaarheid van jongeren op de arbeidsmarkt beogen, zonder dat ze impliciet verplicht worden om een zevende jaar te volgen. Dus moeten er ook kwaliteitsstandaarden voor komen.

2.3 De vierde graad van het secundair onderwijs

De Onderwijsraad stelt ook onduidelijkheid vast naar de geldigheid van eindtermen en basiscompetenties in de vierde graad van het secundair onderwijs. Gezien de koppeling die § 2 van art. 2 maakt tussen eindtermen en de decreetale basisvorming, vermoeden we dat er in de vierde graad van het secundair onderwijs geen eindtermen worden vastgelegd. De vierde graad kent immers geen decreetale basisvorming. Meteen rijzen ook vragen naar de toepasbaarheid van de omschrijving van de basiscompetenties in de vierde graad. Vakoverschrijdende eindtermen gelden dan wel zeer expliciet voor de vierde graad terwijl we er redelijkerwijze van kunnen uitgaan dat de leerlingen uit de vierde graad die al verworven hebben in de derde graad van het secundair onderwijs. Voor vakoverschrijdende thema's is er geen uitsluitel.

Anderzijds reiken de opleidingen in de vierde graad diploma's uit met een duidelijk civiel effect. Ze reiken zo wel een bepaalde beroepstitel uit, als met een diploma secundair onderwijs.

De raad voor het secundair onderwijs pleit daarom voor bijkomende specifieke basiscompetenties voor de vierde graad van het secundair onderwijs. Anderzijds moet het aanbieden van basisvorming in de vierde graad opnieuw overwogen worden voor jongeren die nog geen diploma secundair onderwijs behaalden. De einddoelen kunnen dezelfde zijn als voor de basisvorming van het einde van de derde graad.

2.4 Buitengewoon secundair onderwijs

Het voorontwerp stelt voor dat in het buitengewoon secundair onderwijs ontwikkelingsdoelen worden vastgelegd per opleidingsvorm en / of per type. In het buitengewoon secundair onderwijs zullen ontwikkelingsdoelen vooral afgestemd worden op opleidingsvormen, zij het dat voor sommige types nog bijkomende remediërende doelen wenselijk kunnen zijn. Naast de eigen ontwikkelingsdoelen van de opleidingsvorm / type kan de klassenraad beslissen om

eindtermen, ontwikkelingsdoelen en basiscompetenties van het gewoon secundair onderwijs over te nemen worden als ontwikkelingsdoelen.

De raad onderschrijft de optie van de overheid om voor de algemene sociale vaardigheden van de opleidingsvormen 1, 2 en 3 ontwikkelingsdoelen te bepalen omdat dit toelaat sterk in te spelen op de mogelijkheden van de leerlingen, zonder op voorhand te dwingend op te treden.

De overheid stelt voor dat de klassenraad ook kan beslissen over de gelijkwaardigheid van prestaties met het gewoon secundair onderwijs. De Onderwijsraad is van mening dat deze gelijkwaardigheid in opleidingsvorm 3 enkel betrekking kan hebben op het studiegetuigschrift van de tweede graad van het secundair onderwijs voor zover de klassenraad de eindtermen/basiscompetenties van deze graad als ontwikkelingsdoel overneemt. Immers een diploma van het secundair onderwijs kan een leerling uit het gewoon beroepsonderwijs pas behalen na zeven jaar.

Uitzonderlijk kan voor enkele leerlingen uit het buitengewoon secundair onderwijs uit de opleidingsvormen 1 en 2 er een gelijkwaardig civiel effect gelden als in de graad waarvan de eindtermen/basiscompetenties als ontwikkelingsdoelen werden overgenomen.

De opleidingsvorm 4 daarentegen reikt een volwaardig diploma secundair onderwijs uit. De leerinhouden in deze opleidingsvorm zijn ook gelijkwaardig met deze van het voltijds secundair onderwijs. Dit is des te belangrijker omdat leerlingen vlot moeten kunnen de overstap maken naar het gewoon secundair onderwijs. De gelijkwaardigheid betekent dat in deze onderwijsvorm gelijkwaardige ijkpunten moeten zijn als in het gewoon voltijds secundair onderwijs. De Onderwijsraad pleit ervoor om daarom in de opleidingsvorm te werken met eindtermen en leerplannen zoals in de overeenstemmende studierichtingen van het voltijds secundair onderwijs. Dit is trouwens conform de nu vigerende regelgeving.

Voor de leerlingen van opleidingsvorm 4 zal de klassenraad een specifiek handelingsplan uitwerken. Hierin worden remediërende activiteiten opgenomen die tegemoet komen aan specifieke problemen van de leerling. In het handelingsplan kan ook verantwoord worden waarom bepaalde eindtermen die haalbaar zijn voor sommige leerlingen en kunnen vervangende activiteiten aangeboden worden.

2.5 Onderwijs voor sociale promotie

Op basis van het hierboven geformuleerde uitgangspunt beperkt dit standpunt van de raad voor het volwassenenonderwijs zich tot het aanbod in het onderwijs voor sociale promotie dat een volwaardig diploma secundair onderwijs uitreikt. Dit omvat de opleidingen algemeen secundair onderwijs, algemene vorming technisch secundair onderwijs en algemene vorming beroepssecundair onderwijs in het studiegebied algemene vorming. In het technisch en het beroepssecundair onderwijs omvat het ook de opleidingen of opties die gevat worden door de bepalingen van art. 41, § 6, 2° van het decreet van 2 maart 1999. Voor het niet-vergelijkbaar aanbod houdt de raad zijn standpunt nog in beraad.

Het decreet van 2 maart 1999 bepaalt dat het (secundair) onderwijs voor sociale promotie gelijkwaardige diploma's en studiebewijzen kan uitreiken met het voltijds secundair onderwijs. Ten tweede formuleert het decreet in art. 11 en 12 de kwaliteitsstandaarden waaraan de opleidingen moeten voldoen om deze gelijkwaardigheid te garanderen. Om de

gelijkwaardigheid ten volle te laten spelen, moet er een maximale afstemming bestaan tussen de kwaliteitsstandaarden die gelden voor het gewoon secundair onderwijs en het onderwijs voor sociale promotie. De ijkpunten moeten zoveel als mogelijk dezelfde zijn tenzij er om functionele redenen die voortvloeien uit de eigenheid van het volwassenenonderwijs moet van afgeweken worden (b.v. functionaliteit van lichamelijke opvoeding in het onderwijs voor sociale promotie). Dit impliceert dat de ijkpunten voor de opleiding algemeen secundair onderwijs in het studiegebied algemene vorming zoveel mogelijk analoog moeten zijn met deze van de algemeen secundair onderwijs in het voltijds secundair onderwijs. Dit impliceert tevens dat het kwaliteitsstandaard voor de opleidingen en opties die aanleiding geven tot een certificaat zoals vermeld in art. 41, §6, 2° van het decreet van 2 maart 1999 analoog moeten zijn. Gelijke ijkpunten verhinderen evenwel niet dat de concrete organisatiemodaliteiten en het reële curriculum worden afgestemd op de eigen kenmerken van volwassen cursisten. Een modulaire organisatie van een curriculum is daar een van de middelen voor.

De raad voor het volwassenenonderwijs beklemtoonde in zijn advies van 7 september 1998 het belang van de tweedekansfunctie van het onderwijs voor sociale promotie en dus van gelijkwaardigheid met het voltijds secundair onderwijs. Deze tweedekansfunctie komt o.m. tegemoet aan maatschappelijke noden inzake het verhogen van het kwalificatieniveau van werknemers en van de burgers.

De raad vreest dat de omschrijvingen en procedures vastgelegd in het themadecreet de gelijkwaardigheid die het decreet in principe garandeert, in gevaar brengen. Dit om volgende redenen:

1. De procedures voor basiscompetenties zoals omschreven in het voorontwerp van themadecreet en de procedures van het decreet op het volwassenenonderwijs, verschillen grondig. Afzonderlijke procedures zullen resulteren in andere ijkpunten. In de marge van deze bedenking wijst de Onderwijsraad ook op de juridische verschillen in de procedures die gelden voor het voltijds secundair onderwijs en het onderwijs voor sociale promotie.
2. Voor het studiegebied algemene vorming (zowel in lineaire als modulaire structuur) verwijst het decreet op het volwassenenonderwijs enkel naar de eindtermen zodat de maximale afstemming enkel betrekking heeft op de "basisvorming" die het voltijds secundair onderwijs aanbiedt en niet op het vergelijkbare "fundamentele gedeelte" van de opleiding. Dit geldt meer specifiek in de opleiding algemeen secundair onderwijs. Immers voor dat fundamenteel gedeelte gelden in het voltijds secundair onderwijs basiscompetenties daar waar het decreet op het volwassenenonderwijs basiscompetenties uniek linkt aan de beroepsopleiding. Basiscompetenties zijn nu niet voorzien in het studiegebied algemene vorming.
3. De mogelijkheid om pas in tweede orde en nadat alle aspecten zijn doorgepraat voor het voltijds secundair onderwijs een vertaling te maken naar het onderwijs voor sociale promotie wijst de raad af omdat de gelijkwaardigheid in civiel effect zo snel als mogelijk een feit moet zijn. De raad verwijst hier opnieuw naar het maatschappelijk belang van de tweedekansfunctie. Voor het tweedekansonderwijs is het wenselijk dat de kwaliteitsstandaarden waarop ze zich moeten richten nu duidelijk zijn zodat ze gelijkwaardige diploma's kunnen uitreiken.
4. Een gelijkwaardigheid op grond van gelijkaardige kwaliteitsstandaarden moet echter ook haalbaar zijn en geënt op de realiteiten in de centra voor volwassenenonderwijs. Daarom moet het debat over de invulling van de begrippen van meetaf aan rekening houden met de toepasbaarheid in het onderwijs voor sociale promotie.

De raad onthoudt zich van commentaar over de juridisch-technische vertaling in hetzij het decreet op het volwassenenonderwijs, hetzij via een uitbreiding van het toepassingsgebied van het voorliggende voorontwerp van decreet. Cruciaal is echter dat de begripsvorming tussen beide onderwijsniveaus en –sectoren met elkaar spoort.

3 Eindtermen

De Onderwijsraad wijst op onduidelijkheden in de omschrijving van eindtermen zoals die nu voorligt. De zinsnede "bestemd voor die leerlingenpopulatie" maakt het statuut van de vakgebonden, niet-attitudinale eindtermen niet duidelijk: gaat het om een inspannings- dan wel om een resultaatsverbintenis? Ten tweede zijn de eindtermen kwaliteitsstandaarden voor scholen; niet voor de leerlingen. Dit laatste is ook onderwijskundig van belang in het kader van zorgverbreding en inclusief onderwijs waar een bepaalde leerling een bepaalde eindterm niet kan bereiken. De resolutie van het Vlaams Parlement over leerlingen met leerstoornissen wijst in dezelfde richting. Ten derde kan een school niet aangesproken worden op het al dan niet bereiken van eindtermen tijdens het leerproces. Dit kan enkel op het eindpunt. Dit laat de school toe differentiatie in te bouwen op basis van de specificiteit van de leerlingen. De Onderwijsraad stelt daarom voor de omschrijving uit de schoolpactwet te behouden omdat deze het duidelijkst de hierboven vermelde bekommernissen verwoordt. Deze bepalingen moeten ook gelden voor het basisonderwijs.

De Onderwijsraad stelt vast dat de overheid in de tweede en de derde graad een nieuw begrip introduceert, met name vakoverschrijdende eindtermen, naast de vakoverschrijdende thema's. De Onderwijsraad pleit voor soberheid in het begrippenkader. Een onderscheid tussen sterk verwante vakoverschrijdende eindtermen en vakoverschrijdende thema's bevordert de transparantie niet. De onderwijsraad pleit voor één begrip met name vakoverschrijdende eindtermen. Deze eindtermen zijn onder meer te realiseren door middel van meerdere vakken of onderwijsprojecten of op andere wijzen en door de school na te streven bij de leerlingen. De implicaties van het niet voldoen aan de vakoverschrijdende eindtermen blijven dezelfde als omschreven in art. 6 quater van de schoolpactwet. In dit verband wijst de onderwijsraad erop dat de vermelde kwaliteitsstandaarden erkennings- en/of financieringsvoorwaarden zijn. Het is strijdig met het concept van kwaliteitsstandaarden als deze projectmatige financiering zouden genereren.

4 Ontwikkelingsdoelen buitengewoon onderwijs

De klassenraad moet eveneens eindtermen van het gewoon basisonderwijs kunnen opnemen als ontwikkelingsdoel (cfr. getuigschrift basisonderwijs).

5 Basiscompetenties

5.1 Bedenkingen

De Onderwijsraad heeft zowel zware onderwijskundige als juridische bedenkingen bij de voorstellen van de overheid terzake.

In de voorgestelde procedure ontbreekt een onderwijskundige vertaling van de beroepsprofielen. Nergens wordt aangegeven waar de vertaling wordt gemaakt tussen de kennis, vaardigheden en attitudes van de ervaren beroepsbeoefenaar en de beginnende beroepsbeoefenaar. Het ontbreken van een onderwijskundige vertaling heeft o.m. repercussies voor de breedte van de opleiding (er bestaat geen één op één relatie tussen beroepsprofielen en studierichtingen), de studierichtingen vnl. in het TSO met een dubbele finaliteit. Het beroepsprofiel vormt een uitstekend instrument om zicht te krijgen op de maatschappelijke en sociaal-economische verwachtingen t.a.v. toekomstige werknemers. Het moet echter een onderwijskundige vertaling krijgen vooraleer het kan omgezet worden in onderwijsdoelen. In de vertaling komen o.m. het profiel van de leerlingen, de polyvalentie / flexibiliteit van de leerling en de persoonlijkheidsvorming eveneens aan bod. De Onderwijsraad gaat er immers van uit dat elke opleiding, naast integratiemogelijkheden in de samenleving, ook bredere ambities moet hebben. Een kritische reflectie en bevraging van de samenleving en een brede persoonlijkheidsvorming moeten deel uitmaken van elke opleiding.

De Onderwijsraad verzet zich tegen een verschillende goedkeuringsprocedure voor de beroepsgerichte en de andere opleidingen. Dat basiscompetenties van het doorstroomgericht onderwijs worden bekrachtigd door het Vlaams parlement en deze voor de beroepsgerichte opleidingen door de Vlaamse regering suggereert een verschil in maatschappelijke appreciatie tussen deze opleidingen. Nochtans wenst de minister dat het technisch en beroepssecundair onderwijs hoger wordt gewaardeerd door de publieke opinie. Deze procedure geeft een omgekeerd signaal. De Onderwijsraad wijst daarom dit voorstel af. De Onderwijsraad vindt dat dezelfde procedure moet gelden voor alle studierichtingen / opleidingen. Dit vormde trouwens al het uitgangspunt van het advies over het begrippenkader van 20 oktober 1998.

De Onderwijsraad stelde eveneens in zijn advies van 20 oktober 1998 dat de kwaliteitsstandaarden die gelden voor het specifieke gedeelte van de opleiding (beroeps- en/of doorstromingsgericht gedeelte) van een andere orde zijn dan "minimumdoelen". Een minimale formulering van de standaarden mag er niet toe leiden dat de jongere niet in staat is om volwaardig te functioneren als een beginnend beroepsbeoefenaar. Daarom zullen deze kwaliteitsstandaarden slechts minima zijn in de betekenis dat het ijkpunt een beginnend beroepsbeoefenaar is en geen ervaren werknemer. Deze kwaliteitsstandaarden noemden we toen "basiscompetenties". "Basiscompetenties" geven aan welke competenties verwacht worden van een beginnend beroepsbeoefenaar. Ze zijn sterk gedifferentieerd en eigen aan een bepaalde studierichting.

De Onderwijsraad vindt dat het fundamenteel gedeelte van de opleiding soepel en adequaat moeten kunnen inspelen op nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen. Dit is het meest duidelijk in de beroepsgerichte opleidingen maar ook voor doorstroomgerichte opleidingen kunnen nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen zoals b.v. inzake informatie- en communicatietechnologie aanpassingen noodzakelijk maken. Kwaliteitsstandaarden voor scholen moeten het inspelen op nieuwe trends bevorderen i.p.v. bepaalde inhouden te betonen.

Anderzijds wees het arrest van het Arbitragehof van 13 december 1996 over de eindtermen voor het basisonderwijs erop dat indien er specifieke eindtermen worden uitgevaardigd en omdat het eindtermen zijn, deze een essentieel aspect van de inrichting, erkenning of

subsidieëring betreffen en de specifieke eindtermen dus ook een bekrachtiging behoeven van het Vlaams Parlement.

5.2 Voorstellen

De Onderwijsraad formuleert hieronder twee denksporen die pogen de nood aan flexibiliteit te verzoenen met het legaliteitsbeginsel. Het uitgangspunt is telkens dat het niet de bedoeling kan zijn dat de decreetgever voor tientallen opleidingen zeer technische competenties moet omschrijven.

VOORSTEL 1

In deze optie is enkel sprake van basiscompetenties en niet van specifieke eindtermen. Basiscompetenties zijn in deze optie geen minimale invullingen maar hebben betrekking op kennis, vaardigheden en attitudes waarover een beginnende beroepsbeoefenaar moet beschikken.

De decreetgever bepaalt de procedure en de voorwaarden waaraan basiscompetenties moeten voldoen. Deze procedure bepaalt dat

- de bronnen waaruit basiscompetenties afgeleid worden. De basiscompetenties voor beroepsgerichte opleidingen worden afgeleid uit beroepsopleidingsprofielen. De basiscompetenties voor doorstroom- of niet uitsluitend beroepsgerichte opleidingen worden geformuleerd op grond van studieprofielen. Deze profielen beschrijven het specifieke van een opleiding. In het geval van beroepsgerichte opleidingen omvat het beroepsopleidingsprofiel een of meerdere beroepsprofielen.
- De invulling van het specifieke van de opleidingen is conform een opleidingen- en kwalificatiestructuur die decretaal is vastgelegd.
- De basiscompetenties worden vastgelegd in convenants tussen de overheid, de onderwijsverstrekkers en indien het om beroepsgerichte opleidingen gaat, de sociale partners. De overheid neemt hierin het initiatief. Als er geen overeenstemming is, kan de regering basiscompetenties opleggen.
- De basiscompetenties moeten op een herkenbare manier verwerkt zijn in de leerplannen en vormen een voorwaarde voor de goedkeuring van de leerplannen.
- De periode en de manier waarop een herijking van de basiscompetenties kan plaatsvinden.

VOORSTEL 2

Om de gewenste flexibiliteit te verzoenen met het legaliteitsbeginsel pleit de Onderwijsraad ervoor om bij decreet globale omschrijvingen van vereiste competenties vast te leggen. We opteren hierbij voor de oude term "specifieke eindtermen" omdat dit geen decreetwijziging meer veronderstelt. Wel zou de omschrijving van "specifieke eindtermen" best aangepast worden aan nieuwe inzichten. De "specifieke eindtermen" situeren zich op het niveau van clusters van vaardigheden zonder alle vaardigheden en noodzakelijke ondersteunende kennis in detail te omschrijven. Door deze globaal te omschrijven, zullen ze minder aan evoluties (b.v. nieuwe technieken of machines) onderhevig zijn maar blijft de ruimte open om de nieuwste technieken aan te leren aan jongeren.

De Onderwijsraad is wel gevoelig voor het argument dat jongeren en hun ouders een transparant opleidingsaanbod behoeven. Transparantie in het aanbod maakt ook soepele overgangen tussen scholen mogelijk. Daarom is de Onderwijsraad er voorstander van dat de onderwijsverstrekkers, samen met de overheid en de sociale partners (voor de beroepsgerichte opleidingen) bindende afspraken maken over de verdere invulling van de opleidingen binnen de kaders getekend door het decreet (convenanten). Het omschrijven van nieuwe concrete leerinhouden wordt doordat er "specifieke eindtermen" zijn vastgelegd door de overheid gereduceerd tot een onderwijskundig-technische vertaling van maatschappelijk wenselijk geachte doelen in onderwijsdoelstellingen.

De decreetgever kan de concretisering van de "specifieke eindtermen" in basiscompetenties door de onderwijsverstrekkers zelfs verplicht stellen door er een voorwaarde voor de goedkeuring van leerplannen van te maken en bijkomende voorwaarden te formuleren.

Deze voorwaarden hebben betrekking op de

- bronnen voor de concretisering van de specifieke eindtermen. De Onderwijsraad vindt beroepsprofielen onontbeerlijke instrumenten om zicht te krijgen op evoluties op de arbeidsmarkt. Tegelijk moeten de betrokken partijen afspraken maken over de onderwijskundige vertaling ervan (opleidingsprofielen).
- Een onderwijskundige vertaling van beroepsprofielen in onderwijsdoelen veronderstelt een allocatie van beroepsprofielen aan bepaalde opleidingen of studierichtingen. Dit gebeurt door middel van de opleidingenstructuur. Het bepalen van de breedte van de opleidingen is een fundamenteel gegeven voor het onderwijs en zal een juridische onderbouwing vragen. De opleidingenstructuur is de onderwijsorganisatorische vertaling van de beroepsprofielen en de beroepenstructuur.
- De procedure om de afspraken tussen onderwijsverstrekkers algemeen geldend te verklaren. De Onderwijsraad denkt hier aan procedures vergelijkbaar met de goedkeuring van leerplannen.
- Wat er moet gebeuren als de partijen niet tot een convenant komen waarbij er ruimte moet blijven voor onderwijsverstrekkers om het eigen project te realiseren
- Een procedure voor het aanpassen van de convenants.

Voorstel 2 samengevat pleit er dus voor dat het Vlaams Parlement voor het fundamenteel gedeelte van de opleiding specifieke eindtermen vastlegt. Binnen het decretaal kader van de specifieke eindtermen kunnen er convenants ontstaan die deze specifieke eindtermen preciezer omschrijven.

6 Vakoverschrijdende thema's

De Onderwijsraad verwijst naar de opmerkingen onder punt 3 en herhaalt het pleidooi voor één enkel begrip met eenzelfde statuut.

7 Leerplannen

De Onderwijsraad vindt het cruciaal dat doelstellingen in de eerste plaats geformuleerd worden vanuit het eigen opvoedingsproject. In dit leerplan moeten de vakgebonden eindtermen of ontwikkelingsdoelen of "basiscompetenties/specifieke eindtermen" op een herkenbare wijze verwerkt zijn. Het kan niet dat de eindtermen niet kunnen worden

ingekleurd vanuit het eigen opvoedingsproject. Daarom verkiest de Onderwijsraad de omschrijving naar analogie met het decreet op het basisonderwijs : "... zijnde een plan waarin het vanuit het eigen pedagogisch project in het algemeen of de eigen visie op de vakken in het bijzonder de doelen formuleert voor haar leerlingen. In een leerplan zijn op een herkenbare wijze de vakgebonden eindtermen of ontwikkelingsdoelen verwerkt." Het bestaande art. 6, §3 uit de schoolpactwet moet overgenomen worden in het themadecreet.

8 Rechtsgevolgen voor scholen van de kwaliteitsstandaarden

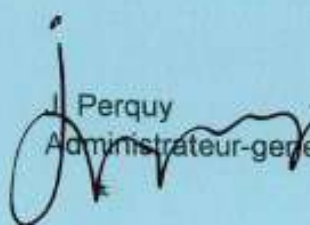
De Onderwijsraad pleit ervoor dat ook de bepalingen van art. 6quater van de schoolpactwet in dit decreet worden geïntegreerd en verruimd. Zo moet het buitengewoon secundair onderwijs hierin geïntegreerd worden. De procedures voor het volwassenenonderwijs moeten verduidelijkt worden hetzij hier hetzij in het decreet op het volwassenenonderwijs.

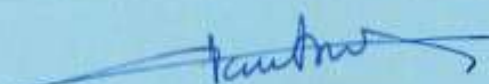
De nieuwe begrippen moeten eveneens in deze bepalingen worden vertaald.

9 Conclusie

De Onderwijsraad heeft ernstige bezwaren tegen het voorliggende voorontwerp van decreet. Zowel vanuit onderwijskundig als juridisch perspectief zijn de voorstellen t.a.v. de kwaliteitsnormen voor het beroepsgerichte gedeelte onaanvaardbaar. Ten tweede moet het toepassingsgebied van het decreet beter worden afgestemd op de diverse onderwijsniveaus of -sectoren die rechtstreeks of onrechtstreeks in het geding zijn.

De Onderwijsraad vraagt de overheid daarom een nieuw voorstel uit te werken waarover opnieuw advies kan worden uitgebracht. Deze nauwe consultatie is noodzakelijk aangezien hier essentiële krijtlijnen voor het onderwijs worden getrokken. De Onderwijsraad doet in deze twee voorstellen die pogen het legaliteitsbeginsel te verzoenen met de evoluties die vanuit onderwijskundig standpunt wenselijk zijn.

J. Perquy
Administrateur-generaal

L. Van Beneden
voorzitter

Bijlage. Enkele technische bedenkingen bij het voorontwerp van decreet

De Onderwijsraad formuleerde hierboven enkele fundamentele bedenkingen bij de voorstellen van de overheid. Anderzijds stelt de Onderwijsraad vast dat ook indien de overheid het voorliggende voorontwerp wil indienen bij het parlement, er nog een aantal technische bedenkingen zijn die de implementatie van het decreet bemoeilijken.

De raad dringt aan op fundamentele oplossingen voor de gestelde problemen. De hiernavolgende technische bedenkingen zijn hieraan ondergeschikt.

1 Art. 1. Algemeen

§ 1

Het valt de Onderwijsraad op dat er weliswaar geen eindtermen of ontwikkelingsdoelen worden vastgelegd voor de levensbeschouwelijke vakken maar dat de mogelijkheid openblijft om b.v. vakoverschrijdende eindtermen of thema's te bepalen. De Onderwijsraad herinnert aan de oorspronkelijke stelling dat de overheid best geen enkele kwaliteitsstandaard hanteert t.a.v. de school hanteert i.v.m. levensbeschouwelijke vakken. Dit is een bevoegdheid van de erkende hoofden van eredienst.

§ 3.

Zie in dit verband ook de bedenkingen i.v.m. de procedure voor het vastleggen van basiscompetenties.

2 Art. 2. Eindtermen

De Onderwijsraad verwijst naar de principiële bedenkingen onder punt 3.

§2. Ook in de laatste zin dient duidelijk gesteld dat de vakgebonden eindtermen kwaliteitsnormen voor scholen zijn. Het onderscheid tussen attitudinale eindtermen en andere dat wel in de eerste paragraaf wordt gemaakt, is hier niet langer omschreven. De Onderwijsraad pleit ervoor dat de attitudinale eindtermen hier opnieuw expliciet vermeld worden zoals dit ook het geval was in de schoolpactwet.

§3. Vakoverschrijdende eindtermen moeten in de voorgestelde omschrijving hetzij in vakken hetzij via projecten worden gerealiseerd. Moet hier niet de ruimte worden gelaten aan de school om te bepalen hoe ze de vakoverschrijdende eindtermen wil realiseren? Ook in de omschrijving van de schoolpactwet was deze keuzevrijheid gegarandeerd.

De voorstellen voor vakoverschrijdende eindtermen bevatten enkel eindtermen voor technische vorming in het algemeen secundair onderwijs. In de voorliggende omschrijving komen die er ook voor het technisch, kunst en beroepssecundair onderwijs. De Onderwijsraad heeft vragen bij de meerwaarde van een afzonderlijke technische vorming voor het technisch en beroepssecundair onderwijs. Hetzelfde geldt voor de kunstzinnige vorming in het kunstsecundair onderwijs.

3 Art. 3. Ontwikkelingsdoelen

§ 2.

De omschrijving maakt het mogelijk om afzonderlijke vakgebonden ontwikkelingsdoelen te formuleren voor het eerste leerjaar B en het beroepsvoorbereidend leerjaar. Dit is niet de bedoeling.

Er is geen omschrijving van het begrip "vakoverschrijdende ontwikkelingsdoelen" dat nochtans in deze alinea wordt geïntroduceerd.

§ 3.

De klassenraad moet eveneens eindtermen van het gewoon basisonderwijs kunnen opnemen als ontwikkelingsdoel (cfr. getuigschrift basisonderwijs).

De Onderwijsraad is van oordeel dat de klassenraad best het centrale orgaan wordt voor het kiezen van ontwikkelingsdoelen. De term "de school" is te vaag.

De Onderwijsraad wijst erop dat in het basisonderwijs de inspectie de gelijkwaardigheid beoordeelt en niet de klassenraad. Een eenvormige procedure is wenselijk.

In de omschrijving wordt niet gesteld dat ontwikkelingsdoelen ook kunnen verwijzen naar vakoverschrijdende eindtermen / thema's.

4 Art. 4. Basiscompetenties

De Onderwijsraad geeft hierover geen technische bedenkingen omdat hij van oordeel is dat deze regelingen niet aanvaardbaar zijn, zowel vanuit onderwijskundig als vanuit juridisch perspectief.

De omschrijving van het begrip "basiscompetenties" of specifieke eindtermen moet, net als de omschrijving van eindtermen, rekening houden met het feit dat het om kwaliteitsnormen gaat voor de school en met het feit dat zorgverbreding en inclusief onderwijs voldoende ruimte vereisen om met een beperkt aantal leerlingen een beperkt aantal eindtermen niet te bereiken. Ruimte voor differentiatie in de tijd moet er zeker zijn. Onder meer toetsen tijdens het leerproces is daarom niet wenselijk.

5 Art. 5. Vakoverschrijdende thema's

De onderwijsraad verwijst in dit verband naar de opmerkingen onder punt 2 van het corpus van het advies.

6 Art. 6. Leerplannen en handelingsplannen

§4. Is een overbodige bepaling.

7 Art. 7. Afwijkingsprocedure

- De Onderwijsraad is van oordeel dat de deskundigheid van de leden van de gemengde commissie die oordeelt over de basiscompetenties van de beroepsgerichte opleidingen moet worden gewaarborgd.
- §2, 2°. De verwijzing naar "deze wet" is niet duidelijk.

8 Art. 11. Inwerkingtreding

De Onderwijsraad vindt dat de inwerkingtreding van de begrippen en de controlemechanismen door de inspectie moeten samenvallen met het begin van een schooljaar. De voorbereidende procedures kunnen eerder in werking treden.

9 Art. 6 quater van de schoolpactwet

De Onderwijsraad wijst erop dat de bepalingen van art. 6 quater van de schoolpactwet moeten worden aangepast aan de nieuwe begrippen zoals basiscompetenties/specifieke eindtermen.